

Ridning för funktionshindrade

En studie av verksamhet för funktionshindrade

vid föreningar anslutna till Upplands Ridsportförbund
och Svenska Ridsportförbundet

Upplands Ridsportförbund 2008

Sammanfattning

Upplands Ridsportförbund har genomfört en enkät till distriktets klubbar där man frågat om verksamheten för funktionshindrade, anpassningsbehov av anläggningar, personalens utbildning m.m.

Resultatet visar att de klubbar som bedriver verksamhet för funktionshindrade är ridskolor. Där bedriver nio av fjorton ridskolor verksamhet för funktionshindrade.

Få klubbar ordnar idag tävlingar för funktionshindrade men många klubbar är positiva till att pröva att ordna tävlingar.

Undersökningen visar också att det som föreningarna saknar för att kunna utveckla sin verksamhet för funktionshindrade ytterligare är i första hand inte materiella åtgärder som utrustning och anläggning utan mer utbildad och engagerad personal.

Denna grupp ryttare kan vara mer personalkrävande, något som fler ridskolor anger som skäl till att de inte har råd att utveckla verksamheten .

Kunskapen om skillnaden mellan terapiridning och fritidsridning för funktionshindrade är generellt dålig och utbildningsinsatser behövs för att säkerställa att funktionshindrade ryttare får lika bra ridutbildning som ryttare utan funktionshinder.

Denna undersökning har möjliggjorts med stöd från Sparbanksstiftelsen Uppland.

Inventering av verksamhet för funktionshindrade

Bakgrund

Upplands Ridsportförbunds styrelse arbetar med funktionshindrade ryttares situation som ett prioriterat område. Detta innebär bl.a. att man uppdragit åt Handikappkommittén att genomföra en inventering av verksamhet som finns i distriktet. Upplands Ridsportförbund sökte och fick medel från Handslaget för att ta fram en folder som visade på vilken verksamhet som bedrivs på klubbar i Uppland.

När detta arbete skulle börja bestämde sig Handikappkommittén för att göra en mer omfattande undersökning av verksamheten på klubbarna. Man ville också se vad det var klubbarna upplevde var hinder för utökad verksamhet samt ta reda på vilken tillgänglighet som finns på distriktets anläggningar. För att kunna genomföra denna studie söktes och beviljades medel från Sparbanksstiftelsen Uppland vilket har möjliggjort undersökningen.

Upplands Ridsportförbund har också arbetat med att synliggöra handikappverksamheten och att utbilda instruktörer och tävlingsarrangörer om möjligheterna med handikappverksamhet. Instruktörerna får fortlöpande information om handikappverksamhet i samband med fortbildning och vid tävlingskonferenser informeras, och diskuteras behovet av fler tävlingar där även ryttare med funktionshinder kan delta.

Handikappkommittén har god kontakt med Svenska Ridsportförbundets tävlingssektions handikappkommitté samt handikappkonsulenten och diskuterar ständigt möjligheterna att utveckla verksamheten.

Genomförande

Som ett första steg i arbetet med denna studie skickades en enkät ut till alla ridklubbar som är medlemmar i Upplands Ridsportförbund. Eftersom enkäten både rörde befintlig verksamhet, tillgänglighet, anpassning av anläggningar samt attityder så har stort arbete lagts ner på att nå så många klubbar som möjligt. Tjugofyra föreningar svarade på enkäten, däribland samtliga fjorton ridskolor i

distriktet. Sjutton ridklubbar svarade inte på enkäten. Handikappkommittén sökte då kontakt med dessa och fick i de allra flesta fall tag på en representant för föreningen och fick då beskedet att föreningarna har så lite verksamhet i klubben över huvudtaget, och kanske inte heller någon anläggning att de inte ansåg sig kunna svara på enkäten.

Upplands Ridsportförbunds Handikappkommitté anser därför att underlaget för denna rapport är mycket gott. I ett distrikt, med över 40 ridklubbar, är det vanligt att en del av dessa inte är så aktiva, eller bara ägnar sig åt en särskild inriktning, t.ex. voltige eller körning.

Enkäten hade fyra olika delar: Verksamhet, Tävling, Utbildning och Anläggning. Vad gäller verksamheten frågades i enkäten om vilken typ av verksamhet som bedrevs för funktionshindrade, hur många som red per vecka, hur utvecklingsmöjligheterna såg ut för dessa ryttare och om det fanns funktionshindrade ryttare i den ordinarie verksamheten. Angående tävlingsverksamhet frågades om och i så fall hur, tävlingsverksamhet för funktionshindrade bedrevs, samt om det inte gjorde det; hur klubben skulle ställa sig till att ordna

tävlingar för funktionshindrade. Enkäten tog inte upp andra typer av tävlingar. I utbildningsavsnittet fanns frågor om personalens utbildning, behov av utbildning, interna utbildningar samt inställning till behovet av utbildning inom detta område i de centrala ledarutbildningarna. Avsnittet om anläggningarna berörde frågor om tillgänglighet, hjälpmedel, ridhus och klubblokaler samt om föreningen ansåg att det fanns några fysiska hinder som försvårade utvecklingen av verksamhet för funktionshindrade. I enkäten frågades också om svarslämnaren ansåg att det var någon skillnad mellan fritidsridning för funktionshindrade samt terapiridning.

Redovisning och analys Verksamheten

Enkäten visar att det bara är på klubbar som har ridskola som det bedrivs verksamhet särskilt för ryttare med funktionshinder. På nio av distriktets 14 ridskolor finns någon typ av verksamhet för funktionshindrade. Detta kunde vara från några enstaka ryttare i den ordinarie verksamheten upp till 20-30 ryttare i veckan med särskilda handikappgrupper. Bara två klubbar (ridskolor) erbjuder körning för funktionshindrade, övriga erbjuder bara ridning.

Totalt sett visar enkäten att drygt 120 ryttare med funktionshinder rider varje vecka i verksamhet på ridskolor i Uppland. Enkäten visar också att även ridskolor som svarat att de

inte har verksamhet för funktionshindrade har uppgivit, på frågan om funktionshindrade finns i den ordinarie verksamheten, att det i vissa fall gör det. Det kan alltså finnas betydligt fler funktionshindrade ryttare i verksamheten. Särskilt elever med s.k. dolda funktionshinder finns med stor sannolikhet i den ordinarie verksamheten. Det är också intressant att observera att flera ridklubbar uppger att de inte har verksamhet för funktionshindrade även om de också uppger att funktionshindrade finns i den ordinarie verksamheten. Detta kan tolkas som att klubbarna uppfattade frågan om verksamhet för funktionshindrade att vara verksamhet som *särskilt* riktar sig till funktionshindrade.

Vissa ridskolor anger att de inte kan ta emot funktionshindrade ryttare för att de inte har råd, eftersom det är mycket personalkrävande eller att de inte har "rätt" typ av hästar för verksamheten. Detta kan tyda på att dessa ridskolor uppfattar att alla funktionshindrade har behov av att rida i särskild grupp, på en viss nivå och/eller på en särskild typ av hästar.

Fritidsridning vs terapiridning

Handikappkommittén har noterat att begreppen varit otydliga när man varit i kontakt med föreningarna om ridning för funktionshindrade. Det finns en tendens att "klumpa ihop" alla ryttare med någon typ av funktionsnedsättning i särskilda ridgrupper och kalla detta för handikappgrupper. Tyvärr verkar det som om dessa grupper, ofta, inte har en utvecklingsplan på samma sätt som övrig ridskoleverksamhet. Inställningen till att ridning för funktionshindrade kräver en mängd särskilda åtgärder och särskilda hästar har också gett intrycket av att det finns en särskild uppfattning om vad "handikappridning" är. Med anledning ovanstående frågade handikappkommittén i enkäten om vad man ansåg var skillnaden på terapiridning och fritidsridning för funktionshindrade.

Svaren på den frågan visar att några har god, eller mycket god insikt om skillnaden, medan de flesta inte alls uppfattar att det är någon skillnad. Svaren tyder på ett stort behov av utbildning i den här frågan. Vissa anser att terapiridning mer är det sociala umgänget med hästen, andra anser att fritidsridning är när man rider ut i grupp men väldigt få ser skillnaden

som sport vs rehabilitering/habilitering. Det borde vara viktigt både för utvecklingen av riderapin och kanske framför allt av fritidsridningen för funktionshindrade ryttare att denna skillnad tydliggörs. Ridning som vård eller rehabilitering skiljer sig självklart markant från ridning för nöje och sport, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Detta torde vara viktigt både för att utveckla ridningen som terapi och som fritidssysselsättning.

Handikappkommittén anser vidare att tävling för funktionshindrade kan vara ett utbildningsmål och ett sätt att tydliggöra att ryttare med funktionshinder, precis som de utan diagnos, kan rida med målet att bli bra ryttare. Att skapa fler tävlingstillfällen för ryttare med funktionshinder skulle kunna tydliggöra att en utbildningsplan är lika viktig för denna grupp med ryttare som för alla andra.

Tävling

Endast Enköpings Ridklubb svarade att de anordnar tävlingar för funktionshindrade ryttare. Enköpings Ridklubb har ordnat tävlingar för funktionshindrade ryttare under många år och i klubben finns stor kompetens inom området. Enköpings RK har också angett att en del ryttare deltar i ordinarie klubbävlingar.

Glädjande var att av de 24 klubbar som har svarat på enkäten så har 12 sagt att de skulle kunna tänka sig att ordna tävlingar för funktionshindrade, på ett eller annat sätt. Det vanligaste svaret är ”som tilläggsklass på vanlig dressyrtävling”. Detta är en enorm potential för funktionshindrade ryttare. Om bara några av dessa föreningar faktiskt anordnar klasser för funktionshindrade på sina vanliga dressyrtävlingar skulle tävlingstillfällena för ryttare med funktionshinder att öka markant

Utbildning

Frågorna kring utbildning berörde vilken nivå av utbildning som ledarna på klubben har samt om det finns behov av ytterligare utbildning inom detta område. Nio av 24 klubbar svarade att det fanns utbildade handkappledare på klubben (minst steg 1). Tre ridskolor som bedriver verksamhet för funktionshindrade saknade helt personal med utbildning inom området. Av de som hade utbildad personal hade hälften bara steg 1.

På frågan om det förekom intern utbildning i klubben svarade endast Enköpings Ridklubb att så var fallet. Detta handlade i första hand om utbildning av medhjälpare. Övriga verksamma ledare har alltså ingen typ av fortbildning i sin vardag inom detta område.

I enkäten frågades också om klubbarna ansåg att utbildning kring funktionshinder bör ingå på Ungdomsledarkursen (här avsett någon gång under de tre stegen), Förberedande ungdomsledarkurs, Ridledarkursen och dylikt. Alla klubbar utom två svarade att de tyckte det, och hälften av dessa svarade ja med stora bokstäver alternativt med massor av utropstecken eller dylikt. Några var mer tveksamma och svarade ”kanske lite”, och ”ja, i någon omfattning”.

På frågan om vilken typ av utbildning som skulle behövas för att förbättra kunskapsnivåerna så efterfrågades i första hand Handikappledarutbildningen steg 1. Vissa ansåg det svårt med finansieringen av kurser och utbildningar då klubben inte ser så stor fördel av att utbilda personalen inom detta område då det inte leder till ökade intäkter. De enskilda instruktörerna kan tycka att det är mycket pengar att lägga på något som man kanske till stor del redan gör ideellt.

Anläggningen

Frågorna kring anläggningarna berörde om det fanns ridhus, handikapptoalett, uppsitningsramp, lift, andra hjälpmedel samt om läktare var tillgängliga för funktionshindrade.

Alla ridskolor har ridhus, så alla föreningar som bedriver ridning för funktionshindrade har således ridhus. Endast en av ridskolorna saknade handikapptoalett. Sju av föreningarna uppgav att de hade handikappramp, men bara två föreningar har lift för att flytta ryttaren till hästen. De flesta kafeterior är tillgängliga för rullstolsburna, men inte alla. På föreningar som har ridskola är det större chans att man kan nå läktaren om man är rullstolsburen än på andra föreningar, men inte alla ridskolor har läktare som är tillgängliga.

På frågan om föreningen har andra hjälpmedel att tillgå svarade de flesta nej. Det är möjligt att frågan varit otydligt formulerad. Många föreningar har och använder olika typer av sadlar, tyglar och dylikt i sin handkappverksamhet även om detta inte angetts här. Föreningarna kan ha uppfattat att frågan berörde andra typer av hjälpmedel på anläggningen, snarare än i verksamheten.

Behov

I enkäten ställdes också frågan; vad föreningarna ansåg var de viktigaste förändringarna av den fysiska miljön som var nödvändig för att kunna utveckla verksamhet för funktionshindrade ryttare. Frågan ställdes också om det fanns några andra typer av förändringar som behövdes för att göra det samma (mer utbildning eller dylikt).

Svaren på dess frågor var varierande. Många efterfrågade mer intresserad (och mer utbildad) personal. Hårdgörning av mark, iordningställande av ramper och toaletter ligger också högt på önskelistan. Några angav att de redan nu skulle kunna ta emot fler än vad de har i verksamheten.

Diskussion

Det är kanske inte så förvånande att det är ridskoleföreningarna som bedriver verksamhet för funktionshindrade ryttare, eftersom det är på ridskolan som många börjar rida, oavsett om man har ett funktionshinder eller inte. Om det finns funktionshindrade ryttare som är medlemmar i andra föreningar så visar undersökningen att inga föreningar som inte har ridskola, ordnar särskilda aktiviteter för funktionshindrade ryttare. Det kan självklart ändå vara så att ryttare med funktionshinder är verksamma i föreningar som inte driver ridskola.

Frågan om terapiridning och fritidsridning visar att det är mycket viktigt att tydliggöra skillnaden för utvecklingen av båda dessa områden. Det förvånande är att ridskolornas personal i så stor utsträckning inte vet skillnad på terapiridning och fritidsridning för funktionshindrade. Denna okunskap hämmar på ett allvarligt sätt utvecklingen av fritidsridningen för funktionshindrade. Dessutom blir möjligheterna för funktionshindrade ryttare som vill rida som fritidssysselsättning och sport att hitta en ridskola som kan lära dem rida betydligt sämre. Arbete måste genomföras för att utbilda och informera instruktörer, ledare och ryttare om skillnaderna i detta. Både för att förbättra möjligheterna för ridskolorna att tillhandahålla hästar för ridterapi på ett seriöst sätt (kanske på sikt tillsammans med landstingen) och framför allt för att ryttare med funktionshinder som vill rida får göra det på ett lika utvecklande sätt som ryttare som inte har ett funktionshinder.

Det är tydligt att man med funktionshindrade ryttare ofta menar ryttare med grava rörelsehinder eller ryttare med utvecklingsstörning. Dessa grupper är ofta förekommande i särskilda handikappgrupper, men självklart finns massor av andra människor med olika funktionsnedsättningar som vill rida, eller som redan rider.

Det är tydligt att man inte heller uppmärksammar ryttare med dolda funktionshinder när man pratar om funktionshindrade ryttare. Eftersom dessa i väldigt hög utsträckning finns inom den ordinarie verksamheten och inte i särskilda

handikappgrupper är det extra viktigt att uppmärksamma denna grupp ryttare och utbilda personalen för att kunna ta hand om dem på bästa sätt. I Uppland har, sedan detta uppdragats, gjorts insatser för att uppmärksamma ungdomsledare, ridedare och instruktörer på dessa personer så att de får den undervisning de behöver, men mer arbete behövs.

Resultatet av enkäten visar också på en attitydskillnad mellan ridskolor som själva uppger att de har verksamhet för funktionshindrade och de som uppger att de inte har det. Intrycket är att fler av de ridskolorna som inte har särskild verksamhet för funktionshindrade är mindre benägna att ta emot ryttare med funktionshinder ”för man har ingen handikappverksamhet” oavsett vad ryttaren har för typ av funktionshinder. Toleransen för, eller kanske snarare, tankemönstret att tänka sig ryttaren och dess kompetens snarare än dess funktionshinder verkar vara mindre på föreningar som inte har utpräglad handikappverksamhet. Det är därför angeläget att arbeta med upplysningsinsatser för att tydliggöra att alla kan rida – och passa in i olika nivåer av ridverksamhet – oavsett funktionshinder eller ej. Många funktionshindrade ryttare kan på olika sätt och nivåer fungera lika bra i ”ordinarie” grupp som andra ryttare.

Svaren på frågorna kring om man kan tänka sig att ordna tävling för funktionshindrade är mycket glädjande. Många klubbar, även mindre föreningar utan ridskola, har uppgett att de kan tänka sig att ordna tävlingar för funktionshindrade ryttare. Upplands Ridsportförbund har tagit upp frågan på tävlingskonferensen och i andra sammanhang och i 2009 års tävlingstermin finns nu två tävlingar under våren som erbjuder Lätt E och Lätt D. Dessa program är skritt- respektive skritt och travprogram vilket möjliggör för ryttare som kanske bara skrittar och/eller skrittar och travar att tävla, oavsett om man har ett funktionshinder eller inte. Klasserna kommer att vara öppna för alla ryttare som tar med egen häst till tävlingen. Med egen häst avses lånad eller ägd häst. Ett aktivt arbete har genomförts från Upplands Ridsportförbunds sida för att informera om att klasser från Lätt E och uppåt även kan vara öppna för ryttare

utan funktionshinder. Det är inte många medvetna om. Enköpings RK kommer också att under 2009 genomföra sin vanliga tävling särskilt för funktionshindrade där de erbjuder lån av hästar och särskilda handikappklasser.

I arbetet med att få fler klubbar att erbjuda tävlingar som kan vända sig till funktionshindrade ryttare har ett problem framkommit: Många LA-domare anser sig inte kompetenta nog att döma ryttare med funktionshinder och vill därför inte döma Lätt E och Lätt D. Detta trots att dessa program inte skall dömas på något annat sätt än t.ex. Lätt C. Handikappkommittén anser ändå att det snarast bör bli obligatoriskt för alla LA-domare att lära sig tillräckligt för att kunna bedöma även dessa ryttare. Många funktionshindrade ryttare som tävlar, tävlar redan idag på "vanliga" tävlingar och domarna träffar således redan i dagsläget på dessa ryttare i olika sammanhang. Om fler funktionshindrade ryttare med egna hästar börjar tävla kommer detta att bli ännu vanligare. Det känns därför angeläget att denna fråga lyfts inom domarutbildningen.

Svaren på frågan om vad man har för behov inom föreningen för att kunna utveckla så väl anläggningen som verksamheten för funktionshindrade är något förvånande. Några

åtgärder i den fysiska miljön nämns som t.ex. behov av toaletter, ramp och kanske framför allt hårdgörande av markytor för att komma fram med rullstol men inga stora åtgärder verkar vara det som hindrar föreningarna från att utveckla verksamheten. På svaren märks också svarslämnarnas likställande mellan funktionshindrad och någon som behöver komma fram med rullstol och ramp för att komma upp på hästen. Många kan i och för sig vara hjälpta av en ramp, även om man inte har ett diagnostiserat funktionshinder, och ramper är inte heller någon betydande kostnad att bygga, men många funktionshindrade behöver inte dessa åtgärder för att kunna rida.

Vidare nämner svarslämnarna i högre utsträckning mer intresserad och engagerad personal eller dylikt. Intresset för att utvecklas och starta upp verksamhet för funktionshindrade eller att bredda redan befintlig verksamhet mot detta segment av ryttare verkar alltså dåligt. Detta kundsegment borde vara intressant för alla ridskolor som inte redan har fulltecknade verksamheter och en möjlighet att bredda och utveckla verksamhet. Varför detta inte uppfattas som intressant kan man fråga sig, och detta hör med stor sannolikhet ihop med okunskap eller att man inte har några erfarenheter av området. Detta visar på vikten av att utbilda inom detta område. Att upplysa om och visa på hur detta område kan utvecklas, och att det kan göras på många olika sätt och inte måste betyda att man antingen inte tar emot funktionshindrade alls, eller att man har grupper med gravt rörelsehindrade, eller utvecklingsstörda personer i rullstol. Alla kanske inte kan och behöver göra allt, men fler skulle kunna göra något. Att belysa dessa frågor inom de utbildningar som Svenska Ridsportförbundet har möjlighet att påverka innehålllet i måste anses som den första och viktigaste åtgärden. Både vad gäller attitydförändringar och diskussioner om hur olika utbildning/ar som främjar denna målgrupp kan se ut.

Upplands Ridsportförbunds
Handikappkommitté
2008-09-30